

O co v těchto dokumentech jde

HERBERT VOITL (†)

V této publikaci předložené české spisy z archivu pražského ministerstva vnitra vznikly v létě 1947. Jedná se o protokoly o práci parlamentní vyšetřovací komise, která byla pražskou vládou ustanovena a pověřena vyšetřit masové vraždy, které byly spáchané na Němcích města a okresu Žatec a Postoloprť v květnu a červnu 1945. Řízení o těchto událostech bylo pro českou stranu velice trapné a informace o tom pronikly až do západního zahraničí¹, následně byly před veřejností skrývány. Spisy zmizely v archivu a zůstaly přísně tajné, poněvadž komunisté v únoru 1948 převzali moc. Teprve později, po politickém převratu v Praze 1989/90, asi od poloviny devadesátých let, bylo utajení pozvolně uvolňováno a konečně zrušeno, takže tyto strojopisné texty spisů se staly dostupné². Tyto časově náročné překlady vám můžeme nyní kompletně předložit.

Při čtení těchto dokumentů se vybaví otázka, jak se může dosavadní představa žatecké a postoloprtské tragédie změnit. Je to možné říci krátce a jednoduše: Až do dnešních dnů vyvolávalo u nás Němců toto očividné zamlčování, zkreslování, lhaní a popírání odpor, výsměch a rozhořčení. Nyní se ukazuje, že v postoji českých úředníků a parlamentářů se již tehdy objevila velká pochybení. Na světlo světa přichází velké množství doposud neznámých faktů a jednotlivostí, mimo jiné řečeno ironicky, z pohledu pachatelů viděný lokální kolorit. Také nechybí důležité odkazy na doposud jen tušené souvislosti, pozadí a strukturální příkazy z Prahy. Nejvýstižnější je ale hojnost přímých a nepřímých důkazů o dopuštění zločinů, řečeno v tvrdém jádru při exhumacích na konci řízení.

Tyto spisy oceňuji jako velice hodnotné doplňky našich poznatků o těchto nešťastných dnech v Postoloprtech, i když bychom si přáli něco lepšího: jasné důkazy viny určitých lidí, jestli již týrali a stříleli v Postoloprtech, nebo jestli dostávali své rozkazy z Prahy nebo odjinud. Ale tento čas je již nenávratně pryč.

Posouzení závěrů vládních spisů způsobem, o který se zde pokouším, je člověk schopný pouze, když tyto události zná z vlastního prožití a ví, jak se tyto sbíraly z výpovědí svědků nebo jak je jejich potomci uchovali v paměti. Bohužel toto pro národ, ze kterého pocházejí pachatelé nelze uplatnit. Jim byla doposud tato možnost upřena a pro mladé Čechy jsou tyto události velice vzdálené. I zde se pomalu vytrácejí vzpomínky na minulost a z biologických důvodů je stále méně rodáků ze Žatecka, kteří by tyto vědomosti mohli předávat dále. Z tohoto důvodu je účelné tyto souvislosti předem zodpovědně a podrobně uvést.

Zločiny v Postoloprtech v květnu a červnu 1945 jsou pro vyhnané Němce z města a okresu Žatec nezapomenuté, alespoň pro starší lidi – tedy pamětníky. Zvláště hluboko se vtiskl děs těchto dnů těm, kteří museli toto bezprostředně zažít v postoloprtských kasárnách, a jak je známo bylo jich tisíce, kteří tam byli od 3. června hnáni ze Žatce a od 27. května z Postoloprte. Byl to vrchol toho, čemu byli týdny a měsíce a částečně i roky vystaveni. Mnozí museli zanechat svůj život v domovině. Soupis těchto úmrtí, který se nachází na konci této dokumentace, o tom svědčí³.

Po vyhnání byla pro ty, co přežili toto peklo, nejdříve velká potřeba vzájemných setkání, výměna zpráv a pomoc při hledání pohřešovaných rodinných příslušníků a známých. Proto se již na svatodušní svátky roku 1946 konalo první „domovské setkání a v roce 1947 první setkání žateckých rodáků, a následně pravidelně. Od roku 1950 byl vydáván „Domovský zpravodaj Žatecka“ (Heimatbrief Saazerland), ve kterém se nasbíralo za léta mnoho jednotlivých informací o postoloprtských událostech⁴.

Následně vyšla již v roce 1951 „Bílá kniha sudetských Němců“⁵ – tato byla určena pro širší veřejnost – byla to zpráva očitého svědka bývalého žateckého soudce Dr. Franze Freyera⁶, který popsal příběhy v Postoloprtech z otřesných vlastních zážitků a na základě výpovědí svědků.

V následných letech vyšlo více podobných zpráv od učitele Rudolfa Fischera⁷ gymnaziálního profesora Franze Worzfelda⁸ a Huberta Prima⁹. Speciálně o útrpné cestě postoloprtských Němců psal Egon Putz¹⁰ a Hilde Dalbert-Gudermannova ve své dvojdielné brožuře¹¹.

Všechny tyto texty a mnoho dalších, převážně menších, z Domovského zpravodaje Žatecka (Heimatbrief) bylo roku 1995 shrnuto ve zvláštním vydání zpravodaje¹². V této velice hodnotné publikaci k 50. letému výročí vyhnání, která byla věnována obětem, je souhrn všeho, co Němci zažili a utrpěli, a o čem se do té doby mohlo vědět.

Prof. Dr. Herbert Voithl, 1925-2011
(archiv Nadační spolek Žatec)

Nejen všechny vraždy, ale také spáchané krutosti jsou zde uvedeny a popsány.

Přesto je tento obraz v určitém ohledu neúplný a hodný doplnění. Neboť v jejich izolaci od písemných a úředních zdrojů mohli autoři těchto textů poznat pouze úlohy skutečnosti. Souvislosti událostí a náhled do pozadí jim byl nuceně uzavřen, z české strany vědomě utajován a zamlčován.

Proto dlouhou dobu nebylo možno dělat nic jiného, než čekat, až příslušné informace nebo spisy z Česka budou k dispozici. Toto byla jediná možnost, jak pochopit a rozšířit postoloprtské události o podstatné a možná určující okolnosti. Jenže toto nechalo na sebe dlouho čekat. Pro českou stranu bylo toto choulostivé téma vyhnání sudetských Němců a především s tím spojené násilnosti, potlačováno a zamlčováno. Nebylo mluveno a psáno o ničem jiném, než odvolávání se na neblahou Postupimskou konferenci vítězných spojenců z 2. srpna 1945. Po komunistickém uchopení moci v únoru 1948 byly cesty svobodných informací na čtyři desítky let uzavřeny. Velké mlčení pokračovalo v tisku i po pražské „sametové“

CENA 5,- Kč

Žatecké noviny

TYDENÍK ŽATECKA ROČNÍK 2001 ČÍSLO 32 STŘEDA 12. ZÁŘÍ

Dnes čtete:
 Ministr zdravotnictví slibí, že se bude věnovat žatecké nemocnici na straně 2
 Den památek se věnuje baroku a hasičům na straně 3
 Sdružení rodáků pořádá v sobotu první setkání na straně 4 a 5
 Lušaru vyhrál venku, v Libiši i proti přesile na straně 8

„Žatecké noviny“ z 12. září 2001. Na stránkách 4 a 5 byla zveřejněna podrobná zpráva o vzniku „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“

revoluci 1989/90 několik let, buď ze zvyku, nebo ze stále přítomného strachu, nebo – u mladších – z nevědomostí.

Toto platí i pro Žatec, kde radnice vydávala „Žatecké noviny“, které byly založeny již na svobodně-demokratickém principu. My jsme očekávali, že zde bude konec mlčení o letech 1945/46 a o postoloprtské tragédii. Ovšem nic takového se nestalo. Já jsem tento týdeník četl roky od začátku a částečně překládal. Na základě dlouhé série článků, kde se sice toto téma naznačovalo a úzkostlivě na něj jen naráželo, jsem ale došel k závěru, že nebylo osvětleno pozadí. Tak zůstala většina dnešních Žatečanů bez informací o novějších dějinách svého města¹³.

Zřetelněji jinak to vypadalo v roce 1991 v českých Lounech v soukromě založených novinách „Svobodný Hlas“¹⁴ týdeníku, který je šířen na celém Žatecku. Zde narazíme ve vydání 4. září 1992 na článek s nadpisem „Krvavé léto“¹⁵. Autorem byl „J. V.“ (Jaroslav Venclík) tehdy 71letý historik s útrpným osudem¹⁶. Již v žateckých novinách prosazoval porozumění a dialogy mezi Čechy a vyhnánými žateckými Němci, a proto nesměl od roku 1991, jak se sám domníval, již v těchto novinách psát. Prostřednictvím jednoho vyhnaného, který navštívil hrob svých rodičů, se mu dostala informace o již zmíněné zprávě pamětníka a soudního rady Dr. Freyera o událostech v Postoloprtech a Žatci v roce 1945. Toto pak zveřejnil v lounských novinách bez mnoha podrobností a emocí, ale ve věci celistvě a bezostyšně. Neostýchal se ani použít slova „vraždění“ a „vražedné činy“. Kuriózní na tom je, že muselo teprve sudetoněmecké svědectví pamětníků přejít přes hranice, aby se Češi dozvěděli alespoň částečně o dlouho známých faktech.

Tři věci, o kterých ve svých člancích Venclík psal byly pro nás nové a důležité. Za prvé: o takzvaných „postoloprtských událostech“ se nevědělo v Žatci skoro nic, a když, tak se o nich pouze šeptalo, vždy s prstem na rtech. Nejen, že se utajovaly události o vyhnání a patřičných souvislostech před obyvateli, ale tito byli strachem vedeni k mlčení¹⁷.

Za druhé: Venclík psal, že jeho předchůdce, ředitel žateckého muzea mu řekl, „... mezi dokumenty v archivu byl spis o událostech v Postoloprtech, ovšem úředníci ministerstva vnitra tento dotyčný materiál v roce 1948 vyzvedli“. Že se jedná o spisy nebo jejich části, které v

J 3638

Heimatbrief Saazerland

Organ der Heimatvertriebenen aus den Bezirken Saaz, Postelberg und Podersam, Jechnitz

Sonderausgabe

anlässlich

50 Jahre Vertreibung

Saaz - Postelberg - Podersam - Jechnitz
1945/46 - 1995

Den Opfern zum Gedenken

Eine Dokumentation

zusammengestellt von Erich Hentschel, 1995

Zvláštní vydání Domovského zpravodaje Žatecka (Heimatbrief Saazerland) při příležitosti vzpomínání na 50. výročí vyhnání

této publikaci zveřejňujeme je velice pravděpodobné. Pozdější české zdroje nám podávají zprávu o tom, že k části materiálu v žateckém muzeálním archivu patřilo album fotografií „o událostech, shromažďování a vyhnání Němců“ – jak moc bychom ho pro naše vzpomínky potřebovali!

Za třetí: Venclík odporoval domněnce Freyera, „že tyto drastické operace řídil velitel Marek“. Někteří čeští pamětníci se spíše domnívali, že „kapitán Zíka [=Zícha] byl hlavním organizátorem postoloprtských událostí“. Protokoly výsledků toto potvrzují. Freyerova domněnka, která souhlasí s informacemi dalších německých pamětníků, se zde ukázala jako mylná. Marek byl sice zlomyslný, ale podřazená figurka v této hře, jejíž řídicí a plánující byli zcela jiní – zvláště Zícha.

Závěrečně posuzuje Venclík následující: „V každém případě šlo o událost, která je nejhanebnější kapitolou našeho vývoje bezprostředně po konci války“. Je tím prvním z dnešního Žatce, který prolomil veřejné mlčení o případu Postoloprty – i když nutně v lounských novinách.

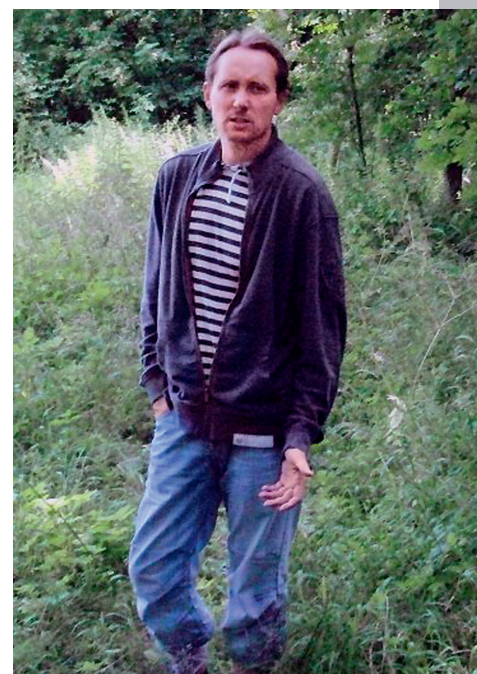
Tehdejší ještě mladý redaktor Svobodného Hlasu David Hertl byl o tom, co se dozvěděl, zřejmě dojat. Rozhodl se tedy v Postoloprtech a v obklopujících vesnicích – ležících na půlce cesty mezi Louny a Žatcem – hledat pamětníky těchto událostí z května/června 1945 a požádal je o výpovědi. Tyto výpovědi mu byly poskytnuty jen když přísahal, že jejich jména nikdy neprozradí, protože vrazi z levonické bažantnice žijí ještě mezi nimi!

Po třech letech, 5. a 19. října publikoval ve svém listu na celé stránce, v senzační formě, reportáž s titulem „Běda poraženým“ s tučnými titulky, jako tímto: „Postoloprtský masakr z roku

1945“, „Masové vraždy na denním pořádku“, „Kde jsou ty tisíce Němců ze Žatce a Postoloprty?“, „Jména vrahů známe“ a mezi jiným nazývá to všechno jako „nejhanebnější poválečné české činy“. On znal od Venclíka zřejmě nejen zprávu Freyera, ale také zprávy z německého „Domovského zpravodaje Žatecka“ (Heimatbrief Saazerland) a líčil nyní daleko víc, než mohl Venclík¹⁸. Čeští pamětníci uváděli v podrobnostech nepředstavitelné a hrozné týrání, které pro mnohé z nás bylo nové. Jako hlavní pachate-

le jmenovali, shodně jako němečtí svědkové, Marka, k tomu ještě jeho mladého pomocníka Pavla a bratry Petroluky, kteří se ovšem v tajném protokolu z roku 1947 nevyskytují¹⁹.

Někteří čtenáři Hertla byli tímto náhlým výstupem šokováni a reagovali částečně ošklivými nadávkami („prase“, „fašista“) a dokonce pohrůžkou zabití. Ale zeď českého mlčení byla podruhé probořena, i když pouze na úrovni regionálního tisku a bez širšího dopadu. Může se ale říci: Od té doby doposud zavřené dveře byly otevřeny pro dialog přes hranice mezi vyhnanými Němci a malou částí Čechů, kteří byli odhodláni nevyhýbat se hořké pravdě o části mladších dějin jejich města.

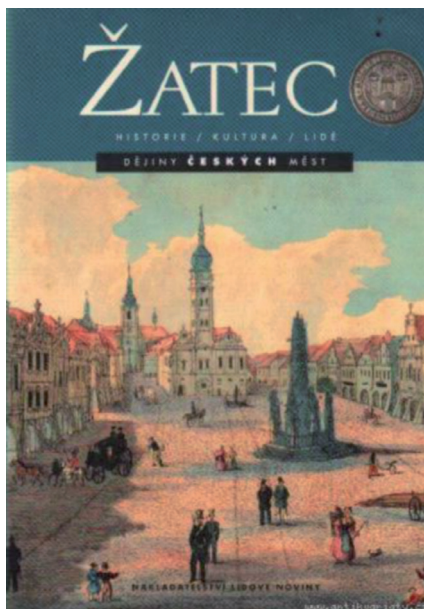

David Hertl, redaktor a spolupracovník týdeníku Svobodný Hlas (archiv SPIEGEL)

Pozvolna se ale podle starého zvyku zamlčující a názorový diktát v oblasti českých dějinných věd uvolňoval. Na prvním místě bych chtěl jmenovat knihu Tomáše Staňka, která vyšla v Praze v roce 1996, ve které byly zveřejněny všechny zločinné činy v Čechách, na Moravě a Slezsku, jenž byly od května až do srpna 1945 spáchány na německém obyvatelstvu²⁰. Toto se stalo po vyhodnocení informací z mezitím pro badatelské účely otevřených archivů. Vyhodnoceny byly příslušné spisy, a to i – německé! Toto byl rozhodující průlom historické pravdy na široké vědecké základně a jistě těžká četba pro nepřipravené české čtenáře.

O postoloprtském masakru soudí Staněk jednoznačně: „V pravém slova smyslu pohnuté výsledky o postupu vojáků a bezpečnostních složek v okrese Žatec“. Mluví o „závažných“ přestupcích na konci války proti Němcům a dále, „...to, co se zde odehrálo ... očividně patří k tomu nejhoršímu z celé řady tragédií v časovém úseku května a června 1945 v Čechách“.

Mezitím došlo definitivně ke konci zmíněného zamlčování o Postoloprtech a okolnostech vyhnání v oblasti vědeckého poznání. Osm let po Staňkově průbojně knize, vyšla k tisíciletému výročí oslav města Žatce městem spolufinancovaná 515 stránek silná kniha o dějinách města od začátku až do přítomnosti²¹. Pod nadpisem „odsun“ německého obyvatelstva Žatce jsou postoloprtské události

Žatec. Historie/ kultura/ lidé. Kniha vyšla při příležitosti milénia města Žatce v roce 2004. Je to kniha jejíž překlad do němčiny byl velice vítána.

Žatečtí Němci s českými přáteli v Žatci na náměstí Svobody v září 2001; uprostřed profesor Adalbert Wollrab s Jaroslavem Venclíkem (archiv Nadační spolek Žatec)

pravdivě v detailech popsané. Toto byl rozhodný pokrok oproti obrazové knize o Žatci vydané městem před dvanácti lety ve velkém formátu a přeložené do němčiny. Tato končila kapitolou o dějinách města 6. prosincem 1918, kdy česká armáda vstoupila do města a převzala moc od Habsburské monarchie.

V této souvislosti je nutno podotknout, že Jaroslav Venclík již brzy po politickém obratu začal psát sérii hodnotných novinových článků pod titulem „Náhledy do minulosti“ o obdobích žateckých dějin. Po více než 220 článcích uzavřel tuto sérii v dubnu 1999. Nyní mohl znovu v žateckých radničních novinách psát a pod novým starostou Kunešem mu nebylo zabraňováno napsat poslední pokračování s titulem „Postoloprtský černý červen 1945“.

Kladení věnců v Postoloprtech 19. září 2002, vpředu Peter Klepsch, za ním Adalbert Wollrab (ČTK)

Svůj článek z lounských novin z roku 1992 rozšířil a zostřil a psal nyní o „masakru“. Venclíkova práce působí jako stavební kameny jeho možné plánované práce celkových dějin města.

Takovým úkolem by byl jeden autor ovšem nadměrně přetížen. Zmíněné vydání z roku 2004 zpracovával kolektiv 17 (převážně mladších) autorů. Jako zdroje zde sloužily, podobně jako u Staňka, vládní dokumenty, které jsou zde následně též zveřejněny. K tomu důležitý lokální zdroj kroniky od Františka Bureše, která zřejmě neexistuje v knižní formě, pouze jako rukopis nebo strojopis. Pro knihu je charakteristický citát: „Postup proti Němcům v poválečné době v řadě mnoha případů byl velice tvrdý a někdy dokonce nelidský... masové popravky zajatých Němců se konaly v Postoloprtech koncem května a ještě v první dekádě června... ministr Nosek přednesl bezpečnostnímu výboru parlamentu v tajné zprávě, že v Postoloprtech skutečně došlo k hrůzyplným činům a popravám, za které jsou členové armády zodpovědní... zdůraznil, že se případ Postoloprty musí utajit, neboť by tím byly zájmy našeho státu v zahraničí ohroženy“. V mé české řeči při příležitosti tisícileté oslavy Žatce 11. září 2004 v Žatci jsem zdůraznil, jak důležité by pro nás Němce byl překlad této knihy²².

Po tomto časovém předstihu až do přítomnosti shrnujeme: K rozhodnému průlomů zveřejnění postoloprtských důkazů v Čechách došlo – skoro ve stejnou dobu jako celkové shrnutí Hentschla²³ – v regionálním tisku (Hertl, s předchůdcem Venclíkem roku 1992 a v odborných dějinných vydáních v roce 1996). Do tohoto časového období spadá i skutečnost, že v dubnu 1995 podal český spisovatel Ludvík Vaculík²⁴ spolu s třemi dalšími českými občany trestní oznámení proti neznámým pachatelům vůči všemu (!) týrání a vraždám na státním území na Němcích v letech 1945-1947. Oznámením se zabývalo krajské zastupitelství v Ústí nad Labem, jehož vyšetřovací odbor se musel zprvu omezit na jeden charakteristický případ a zvolil pro to ten již známý a blízký případ Postoloprty. Tak se narazilo na zde v této publikaci zveřejněné spisy, zvláště výsledky parlamentní komise. Abychom to řekli stručně – nic jiného se ani neočekávalo – řízení bylo (předběžně) v říjnu 1997 zastaveno. Přece ale se zřejmým výsledkem, „... že k těm, v trestním podání jmenovaným událostem bez pochybností došlo“, ale že se nemohli najít svědkové pro zjištění konkrétních pachatelů²⁵.

Nyní v této záležitosti začal znovu svou aktivitu David Hertl. V rozhovoru pro své lounské noviny s pplk. Dr. Bohumilem Kotasem, vyšetřovatelem Krajského úřadu vyšetřování v Ústí nad Labem, mu bylo poskytnuto vysvětlení k této velice komplikované právní situaci, se kterou se zde setkal²⁶. V druhém rozhovoru komentoval část výsledků parlamentní komise z právního hlediska²⁷.

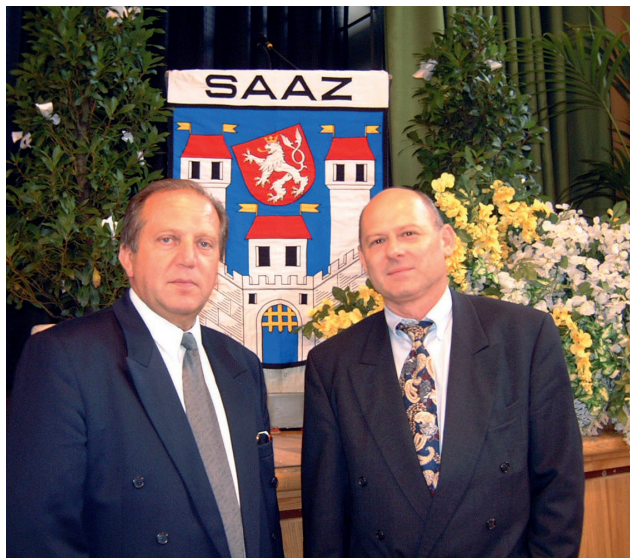

Ing. Bohuslav Kuneš, 1994-2000
starosta Žatce (OA Žatec)

Dodat je nutno, že trestní oznámení proti vrahům z Postoloprty bylo podáno i od vyhnaných Žatečanů. Jedno bylo podáno v roce 1998 Herbertem Schmidlem u státního zastupitelství v Ústí nad Labem, tam ale podobně jako to Vaculíkovo bylo „z nedostatku svědků pozastaveno“. Druhé trestní oznámení podal Erich Hentschel v dubnu 2000 u státní prokuratury v bavorském Hofu.

On uvedl několik podezřelých z pachatelství a jmenoval dvacet německých Žatečanů jako svědky, kteří byli policií vyslechnuti. Toto řízení bylo v listopadu 2004 uzavřeno se zdůvodněním, že žádná z těchto podezřelých osob nemá bydliště v Německu. Řízení se má „ve vhodnou dobu“ předat českým úřadům s žádostí k převzetí trestního stíhání²⁸.

Nazpět do Žatce: Zde nastal v roce 1994 opět úpad do předdemokratického stylu. V prvních týdnech po skončení války byl v masovém hrobě podél jižní zdi v zadní části žateckého hřbitova zahrabán větší počet Němců. Jedna část z nich byla rozhodně zastřelena nebo došlo k úmrtí na základě týrání, podobně jako u ostatních Žatečanů o několik dní nebo týdnů později v Postoloprtech. Tento případ souvisí úzce s naším tématem. Z tohoto masového hrobu bylo totiž jednoho dne na jaře 1994 v tajnosti exhumováno asi 60 mrtvol a s neznámým cílem odvezeno ze Žatce – a co je skandální na této věci – pod naprostým utajením před veřejností a tiskem! Ani (tehdy ještě) radniční

Ing. Jiří Farkota, starosta Žatce v letech 2000-2006 (vlevo) a předseda Sdružení rodáků a přátel města Žatce, Mgr. Petr Šimáček na setkání Žatečanů v Rothu 2003 (archiv Nadační spolek Žatec)

týdeník o tom neinformoval. Každopádně v něm nebyla ani řádka²⁹.

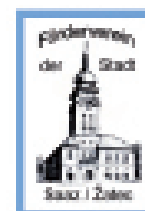
V následných letech, současně se zveřejněním článku v tisku (Svobodný Hlas) a ve vědeckých spisech (Tomáš Staněk) došlo v žatecké veřejnosti k uvolnění postoje k tématu vyhnaní, a tím i k postoloprtskému případu. Jedním z těchto důvodů bylo, že v listopadu 1994 byl zvolen Bohuslav Kuneš novým starostou města, vzdělaný a jemný člověk, který hledal otevřené rozhovory a vyrovnání s námi. Který ovšem své stanovisko, neboť většina obyvatelstva byla proti přímým kontaktům se sudetskými Němci, musel skrývat³⁰. Dne 4. září 1998 přivítal na radnici, bez tisku a veřejnosti a velice srdečně, sedmdesát pět Žatečanů ročníku 1928, kteří hodlali společně slavit svoje 70leté narozeniny v Žatci. Mnozí z nich, jako 16 a 17letí, vytrpěli hrůzostrašné dny v Postoloprtech. Starosta Kuneš řekl ve svém krátkém oslovení, které bylo tlumočeno prof. Wollrabem³¹ to, co nikdo v Žatci a žádný český politik si netroufnul říci: „... toto vyhnaní znamenalo škodu pro celou zemi“³².

V srpnu 1999 přijel Kuneš, znovu bez velkého rozruchu, s malou delegací žatecké městské Rady do Georgensgmündu u Norimberka k otevření, již roku 1987 založené „Žatecké domovské jizby“ (Saazer Heimatstube), do nových prostorů krásně renovovaného markrabího loveckého zámečku. Hermann Wurdinger³³, který se o renovaci zasloužil je pozval, byl dojat a my jsme mohli vést důvěrné rozhovory. Kuneš to byl také, který dlouhou dobu hovořil o založení rodáckého spolku, a když byl tento v roce 2000 založen pod názvem „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“³⁴, tak nám s ním doporučil partnerskou spolupráci mezi „Kulturkreis Saaz“ (Německý kulturní spolek), jako nosným spolkem naší domovské jizby³⁵. Toto vedlo 10. prosince 2001 v Georgensgmündu k dohodě, která byla valnou hromadou kulturního spolku 28. dubna 2002 ve Spaltu potvrzena³⁶. Této schůze se pan Kuneš jako host též zúčastnil, i když byl mezitím jako starosta vystřídán Jiřím Farkotou. Ten se zúčastnil setkání německých Žatečanů 3. srpna 2003 společně s Petrem Šimáčkem a Jaroslavem Venclíkem, který tam měl proslav v němčině. Českou delegaci přijal i starosta města Roth.

Spolupráce s českými rodáky Žatce otevřela v roce 2002 možnost jedné do té doby nepředstavitelné akce³⁷. Dne 19. září pronesl Peter Klepsch, od roku 1997 mluvčí domovského spolku Saaz³⁸ (Heimatkreis Saaz), projev na schodech morového sloupu na náměstí Svobody v Žatci, kde líčil, přímo na místě událostí z 3. června 1945, osobní zážitky, jak tisíce žateckých mužů bylo shromážděno a následně hnáno do 15 kilometrů vzdálených Postoloprty – částečně do smrti. Projev byl simultánně překládán prof. Wollrabem. Následně jsme my, Němci, jeli do Postoloprty, kde nás pozdravila starostka Postoloprty a na okraji bývalého tábora pro ženy a v bažantnici jsme položili věnce. Tato

ŽATECKÁ CESTA

Složité vztahy

Druhá světová válka a také to co jí předcházelo, její následky způsobili velká utrpení Čechům a Němcům v tehdejší Československé republice. V tváři těchto událostí a rozdílného osud obou národů po násilném oddělení je vzájemné porozumění a smíření těžké.

Žatecká cesta

„Žatecká cesta“ je pokus se nenechat minulostí a jejich hrozných událostí zajmout, ale dát společnou budoucnost v evropském domě. Ti kteří jsou odhodláni jít Žateckou cestou jsou přesvědčeni: Bez vzpomínání není možné smíření, ale vzájemné vyčítky též nevedou k cíli. „Žatecká cesta“ má být trvalý a demokratický a plodný dialog.

Břemeno minulosti

V minulosti došlo mezi Němci a Čechy k mnohému bezpráví, které způsobilo těžká utrpení. Toto je velké břemeno pro oba národy. Bezpráví a utrpení však byla vždy individuálně spáchána a vytrpěná. Většina dnes žijících, co bydlí v Žatci, se v Žatci narodili nebo jsou potomci Žatečanů, ti tehdy žádné bezpráví nespáchali, proto se narodili již po válce. Proto nemá význam mluvit o kolektivní vině a žádat kolektivní omluvy. Omluva by musela přijít od těch kteří jsou osobně odpovědní. Ti jsou převážně již po smrti.

Z minulosti se učít

Aby se bezpráví již nikdy neopakovalo, musíme vědět co se stalo a proč. Proto patří k Žatecké cestě vyrovnání s minulostí a zpřítomnění společných dějin Čechů a Němců. Bolesné události se nesmí zamlčovat. Bezpráví se musí vyslovit. Hlavně žatecká mládež má právo na plnou historickou pravdu. Neboť bez vědomí o pravdě nemá smíření žádnou budoucnost a šanci. Co se stalo to již nelze napravit ale má nám být výstahou. Historické semináře a společná setkání nám mohou přitom pomoci.

Vize pro budoucnost

Žijící by měli znáti svoji minulost, a musí s historickou pravdou žít, ale nesmí se od ní nechat zatěžovat. Žatecká cesta je cesta do budoucnosti. Kdo Žatec miluje a je ne jeho budoucnosti jako evropské město zaujmout, ten se aktivně podílí na hospodářském a kulturním vývoji města. Tisícileté město chmele má znovu zaujmout svůj bývalý význam jako kvetoucí hospodářské místo a svojí skvělou architektonickou podobou. Češi a Němci se musí vzájemně snažit aby město bylo zařazeno mezi světové památky UNESCO. Setkání obou národů, společné konference, publikace a projekty mají k dosažení tohoto výsledku sloužit.

Září 2003

Sdružení rodáků a přátel místa Žatec (www.volny.cz/rodacizatec)
Förderverein der Stadt Saaz/Žatec e. V. Frankfurt am Main (www.saaz.info)
Heimatkreis Saaz (www.heimatkreis-saaz.de)

akce ovšem nebyla veřejně oznámena, takže se vyloučilo její případné narušení³⁹.

Odpoledne se konala v Žatci tisková konference s upřímnou výměnou názorů. Na naši otázku, proč našemu přání na vytvoření pamětní desky pro oběti Postoloprty nebylo doposud vyhověno, odpověděl starosta Farkota, že on je sice pro, ale většina Rady města proti a bez nich to nejde⁴⁰. Naše akce vedla následující den k obsáhlému zpravodajství v tisku⁴¹ a následně též k případu Postoloprty. Toto se ovšem již naznačovalo v červenci 2002 článkem v deníku Mladá fronta DNES, v novinách, které jsou předním opozičním listem proti strnulému nacionalismu⁴². V tomto článku bylo psáno, s odvoláním na D. Hertla a s ním spolupracujícím ústeckým archivářem V. Kaiserem, o důrazných deficitech v zacházení s případem Postoloprty⁴³.

V německém tisku již zájem o téma vyhnání sudetských Němců během let polevil, jenom v souvislosti z vy-

hnáním v Bosně a Kosovu se znovu lehce zvednul. A tak se stalo, přesto, že v německém tisku nebyl případ Postoloprty doposud příliš předmětem zájmu, že vyšly ve dvou předních německých novinách výrazné a informativní články. Oba vyšly ve spolupráci s Peterem Klepschem. V prosinci 2000 článek od Johanna Georga Reißmüllera v FAZ s podtitulem „Jak v červnu 1945 byly zavražděny stovky žateckých Němců / Nesporně a beztrestně“⁴⁴ a v roce 2003 od A. Klausmanové ve FOCUSU, tam s podtitulem „Protokol jednoho zločinu: v českých Postoloprtech popravili vojáci 1300 Němců“⁴⁵.

Jako poslední článek tohoto dobového řetězu je nutné ještě jednou uvést již zmíněnou knihu k tisíciletému výročí města Žatce 2004⁴⁶, jejíž seriózní zacházení s dějinami, nechává nás, Němce ze Žatce, doufat – čeho jsme se doposud obávali – po vyhození z domova a našeho majetku, že nebudeme vyhozeni i z dějin⁴⁷.

POZNÁMKY.

1. 10. ledna 1946 napsal tehdejší korespondent „dělnického tisku“ v Norsku a pozdější předseda Německé sociálně demokratické strany (SPD), spolkový kancléř NSR a nositel Nobelovy ceny v německy vycházejícím americkém týdeníku „Poutník“: „Nucená evakuace sudetských Němců začala okamžitě po konci války. Od této doby průběžně pokračují. Podmínky, které byly ustanoveny v Postupimské dohodě při tom nehrají podstatnou roli ... Nucené evakuace byly spojené s ukrutnými přehmaty.“ (viz úvod 2. dílu, s. 319, pozn. 9).

2. Jedná se o opisy stenografických záznamů. Patrně byl k tomu zhotoven ještě zkrácený protokol, který byl v roce 2010 zveřejněn v: Adrian von Arburg/Tomáš Staněk (vyd.), Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů. Díl II, svazek 3: akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování, Středoluky (Susa) 2010.

3. Viz s. 350.

4. *Heimatbrief Saazerland. Organ der Heimatvertriebenen aus den Bezirken Saaz, Postelberg und Podersam, Jechnitz, Verlag Heimatbrief Saazerland, Forchheim* (Domovský zpravodaj Žatecka, list vyhnanců Němců z okresů Žatec, Postoloprty, Podbořany a Jesenice, nakladatelství Heimatbrief Saazerland, Forchheim).

5. Takzvaná „Bílá kniha“ (*Sudetendeutsches Weißbuch*) = W. Turnwald (hg.): *Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen* (dokumenty o vyhnání sudetských Němců), 1951 (viz „Literatura“, s. 505).

6. Franz Freyer, „Žatec-Postoloprty, český regiment děsu, zpráva“, č. 29, v knize viz pozn. 5, v W. Turnwald, *Dokumente*, s. 103-110).

7. Rudolf Fischer, „Golgata žatecké oblasti“ (*Das Golgatha des Saazer Landes*) v knize „Žatecko – kraj chmele“ (*Saazerland Hopfenland*), München 1959, s. 226-231 (viz „Literatura“, s. 505). Když odhlédneme od srovnávání útrap sudetských Němců s útrapami Ježíše Krista v jeho knize, je vhodné zmínit jeho smířlivé vzpomínání na nové useláky Žatecka: „V červenci 1945 došlo k uklidnění, když přišli a následně se rozmístily armádní jednotky volyňských Čechů ve vesnicích a došlo ke snesitelným podmínkám. Tito vojáci měli převážně citlivé a soucitné srdce. Byly jim přiděleny, podle dřívějších dohod, sedlácké statky a mnohá sedlácká rodina byla ulehčena. V těchto dvorech jsou dodnes vojáci se svými rodinami a vtiskují žatecké oblasti svůj ráz.“ V roce 1950 ve své strojopisné zprávě „Hrůzovláda Čechů v Postoloprtech“ popisuje své zážitky ve Rvenicích 28. května a 5. června a v Postoloprtech 5. až 11. června, kde výpovědi Freyera částečně předjímá.

8. Franz Worfzfeld, „Žatec-Postoloprty – Záluží – tábor 28“ v „Domovský zpravodaj Žatecka“ s. 19-16 (viz „Literatura“ s. 505). Tato zpráva

byla údajně podle autora sepsána pod čerstvými dojmy zážitků ještě v roce 1945.

9. Hubert Prim, „Naše tragedie před 50 lety“, s. 16 nn. (viz „Literatura“, s. 505).

10. Egon Putz, in „Domovský zpravodaj Žatecka“ (viz „Literatura“, s. 505).

11. „Postoloprty, malé město v Čechách“, 3 sešity, 1982-1984.

12. Domovský zpravodaj Žatecka, zvláštní vydání k 50letému výročí vyhnání (*Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung*), 1995.

13. Herbert Voitl, „Německá minulost Žatce a vyhnání, v Žateckých novinách“ (*Die deutsche Vergangenheit von Saaz und die Vertreibung in den Žatecké Noviny*) v Domovský zpravodaj Žatecka, 1992-1997 (viz „Literatura“, s. 505).

14. *Svobodný Hlas. Týdeník Lounska, Žatecka a Podbořanska* vydání 4. září 1992 a 5. a 19. října 1995 a 17. října 1996.

15. Německý překlad H. Voitla v Žateckém zpravodaji, sešit č. 654 (říjen 1993) a č. 655 (listopad 1993).

16. Jaroslav Venclík (1921-2003) přežil koncentrační tábor Flossenbürg a Dachau. V Žatci byl dlouhou dobou ředitelem historického regionálního muzea.

17. K tomu je nutno říci, že skoro všichni dnešní Žatečané sem předsídlili až v roce 1946 nebo jsou potomci těchto přistěhovalců. Z tohoto důvodu zde nejsou žádné paměti na německo-české dějiny města. Ve škole se o tom dovidají děti teprve v nynější době (viz novinový článek s. 484 a „Tragická místa paměti. Průvodce po historii jednoho regionu 1938-1945. Studenti gymnázií ze severních Čech vás provedou po místech s pohnutou historií v Ústí nad Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších místech“, vydal Antikomplex o. s., Collegium Bohemicum o. p. s 2010 (www.mistapameti.cz).

18. Venclík měl pouze německé zdroje, nyní ale podávali zprávu Češi o těchto hrozných a pro Čechy neuvěřitelných událostech. To, co z úst obětí znělo přehnaně, se nyní potvrdilo.

19. Texty Hertla jsem mohl ještě rychle přeložit, že Erich Hentschel je mohl ve svém zvláštním výročním vydání 4 (1995) v *Saazer Heimatbrief* (Domovský zpravodaj Žatecka) zveřejnit, kde ovšem z nedostatku místa tento text pouze parafrázoval a vyšel pouze v úryvcích (Domovského zpravodaje Žatecka, Zvláštní vydání k 50letému výročí vyhnání ze Žatecka-Postoloprty – Podbořan a Jesenice 1945/46-1995. Na vzpomínání na oběti, s. 24-25).

20. Tomáš Staněk, Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu - srpnu 1945) Praha 1996.

21. Petr Holodňák / Ivana Ebelová (vyd.), Žatec. Historie, kultura, lidé. Praha (Lidové noviny) 2004.

22. *Heimatbrief Saazerland* (Domovský zpravodaj Žatecka) 766, říjen 2004, s. 4-5; Projev Voitl 2004, viz. s. 462.

23. *Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung* (Domovský zpravodaj Žatecka, Zvláštní vydání k soletému výročí vyhnání), 1995.

24. Ludvík Vaculík (narozen 1926) vyučený švec u Baťy ve Zlíně a spisovatel. Studoval v letech 1946-1951 na vysoké škole pro politiku a sociální vědy. Byl učitelem, redaktorem v rozhlasu a pracoval jako publicista. V pražském jaru byl spoluautorem „manifestu 2000 slov“ a spoluzakladatel české skupiny „charta 77“. Před rokem 1989 zveřejňoval ve svém ilegálním samizdatovém nakladatelství „edice petlice“ zakázané autory.

25. Rozhodnutí státního zastupitelství viz s. 247.

26. Svobodný Hlas 17. října 1996, s. 5. Ohledně motivace Vaculíka učinil Dr. Bohumil Kotas pozoruhodnou poznámku: „Ludvík Vaculík mi řekl, že Evropa se na nás dívá jako na gaunery. On se nás chce svým trestním oznámením zastat – chce vlastně říci cosi jako „ne Češi jsou vrazi – ale ten, ten a ten vraždili. Ti ostatní s tím nemají nic společného“. Je to snaha chvályhodná, ale těžko proveditelná“.

27. Voitl plánoval tento rozhovor pro další vydání Domovského zpravodaje Žatecka.

28. K tomu Herbert Schmidl v Domovský zpravodaj Žatecka (*Heimatbrief Saazerland*), 9. 1998.

29. Voitl psal v Domovském zpravodaji Žatecka (sešit 674), že tato exhumace byla provedena pověřením německého spolku pro péče o válečné hroby (*Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge VDK*). Vztahoval se na článek z FAZ (Frankfurter Allgemeine) z 2. května 1995. Voitl se domníval, že se tento spolek nechal klamat a ve skutečnosti šlo o exhumaci zavražděných žateckých občanů. Německý spolek VDK ovšem potvrdil na dotaz Otokara Löbla dopisem, že skutečně exhumovala 15 vojáků, ze kterých mohla polovinu na základě jejich poznávacích štítků identifikovat. – Jednalo se částečně o zraněné v žateckém lazaretu, kteří zemřeli ještě před koncem války. Na náčrtu exhumace, která je ve vlastnictví vydavatele, nejsou také vidět žádné masové hroby, ale pouze 9 hrobů, z toho 5 dvouhrobů.

30. Bohuslav Kuneš, školní rektor, 1994-2000 starosta v Žatci, zde 1942 narozen. Pochází tedy ze žatecké rodiny, která rok 1945 zažila.

31. Profesor Voitl osobně na tomto výletu nebyl, neboť se narodil 1925.

32. Zpráva v Domovském zpravodaji Žatecka (*Heimatbrief Saazerland*) 714, říjen 1998, s. 4).

33. Hermann Wurdinger (* Žatec 6. dubna 1928, † Georgensgmünd 23. března 2000) pochází z rodiny chmelového obchodníka, na tuto tradici navázal po vyhnání ve chmelové oblasti Spalt u Norimberka. V roce 1965 začal v Žatci a okolí skupovat knihy, obrazy a různé památky o Němcích v oblasti, které později věnoval do žatecké domovské jizby (nyní „Domovské muzeum v Georgensgmündu“).

34. SRPMŽ. V Čechách byl spolek založen 12.8.2000 a u jeho zrodu stál jeho dosavadní předseda Mgr. Petr Šimáček a dále Josef Záborský a PhDr. Vladimír Halamásek. Sdružuje přes 400 členů, převážně rodáků, přátel a patriotů města žijících nejen v Žatci, ale na celém světě, kteří mají zájem o rozkvet rodného města a jeho začlenění v rámci významných center Evropské unie. (www.rodacizatec.com). V Německu se vžil název spolku *Landsleute und Freunde der Stadt Saaz*.

35. Spolek *Kulturkreis Saaz e. V. Roth* byl založen v roce 1983 a až

do roku 2007 byl veden Herbertem Voitlem a Peterem Klepschem. Tito se potom angažovali ve *Förderverein der Stadt Saaz/Žatec e. V.* (Nadační spolek města Žatce v Německu), který v roce 2003 vznikl jako partnerský spolek českého Sdružení rodáků a přátel města Žatce (SRPMŽ). Peter Klepsch byl také předsedou domovského spolku Saaz (*Heimatkreis Saaz*).

36. Část této dohody byla „Žatecká cesta“, prohlášení o objasnění dějin, smíření a orientace na budoucnost v česko-německé spolupráci. Také *Förderverein der Stadt Saaz/Žatec* navázal při svém založení v roce 2003 na „Žateckou cestu“. Podstatnou roli zde sehrál předseda SRPMŽ Petr Šimáček a Otokar Löbl jako koordinátor sdružení rodáků Žatce v Německu a pozdější předseda *Förderverein der Stadt Saaz/Žatec*. – Voitl omylem zařadil členskou schůzi 2002 a setkání Žatečanů v roce 2003 do roku 2001.

37. Tato akce je dokumentována Adalbertem Wolrabem (s. 455) a projevem Jaroslava Venclíka (s. 459).

38. Domovský spolek Saaz (*Heimatkreis Saaz*) je součástí členění sudetoněmeckého krajanského sdružení (*Sudetendeutsche Landsmanschaft*).

39. Tato akce byla nahlášena městskému úřadu a policii. Také nejčtenější noviny v Žatci „Deník Lučan“ oznámil ve svém vydání 11. 09. 2002 tuto akci: „pod heslem – pravdou ke smíření se koná ... setkání zástupců českých a německých Žatečanů ... Pořadatelem je české Sdružení rodáků a přátel města Žatce (SRPMŽ) a Kulturní spolek Saaz v Rothu ... Jedním z hlavních organizátorů této akce je Otokar Löbl z Německa.“

40. Zpráva v Domovském zpravodaji Žatecka (*Heimatbrief Saazerland*) 763, November 2002, s. 3-5.)

41. Mimo jiné o tom informovala Mladá fronta DNES, Český rozhlas Praha a *Neue Presse Frankfurt*.

42. Voitl se odvolává na tehdejšího ministerského předsedu Miloše Zemana (sociální demokrat) a tehdejšího předsedu parlamentu Václava Klause (ODS) a jejich obhajování Benešových dekretů. Tehdejší český ministr zahraničí Josef Zieleniec vznesl v MF DNES ostré výčitky proti nim, že ve své obhajobě dekretů „ohrožují integrační proces České republiky v Evropě“. Klaus byl ale tehdy v opozici.

43. Mladá fronta DNES 11.7.2002. Tam se píše mimo jiné: „Při největším poválečném zločinu bylo usmrceno 800 německých civilistů. Přesné číslo dodnes není známo a potrestán nebyl do dneška nikdo. Byl to největší masakr a je to paradoxní, že o něm veřejnost ví nejméně, píše Vladimír Kaiser z ústeckého archivu ... Teprve v roce 1990 se zabývala policie severních Čech těmito trestnými činy na Němcích pod podezřením genocidy (trestný čin, který se neprohlčuje). Ale ke konci byl případ odložen“ K tomu článek Horsta Mücky v: *Sudetendeutsche Zeitung* 25.9.2002 a Herbert Voitl v *Heimatbrief Saazerland* 762, říjen 2002, s. 14.

44. Johan Georg Reißmüller, „Zvedl se ráno bez povolení a zastřelil ho“ ve *Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ)* 2.12.2000.

45. Alexandra Klausmann „Smrtelná mise“, v FOCUS č. 24, 7.6.2003, s. 192-193. Viz dokumentace na s. 460.

46. Petr Holodňák / Ivana Ebelová (edice) : Žatec. Historie, kultura, lidé (Lidové noviny) Praha 2004.

47. Tento článek od Herberta Voitla je redakčně zpracovaný notisk článku „Úvodní slovo: O co v těchto listech jde“, v *Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe „Genozid“* (Domovský zpravodaj Žatecka, zvláštní vydání „Genozid“), s. 3-6. V originále následuje představení obsahu tohoto sešitu. Tomuto zde předcházíme, protože informace, pokud jsou pro tuto knihu relevantní, budou otisknuty na jiném místě. Voitlův souhrn spisů je udán ve zdrojích a seznamu literatury v závěru této knihy.